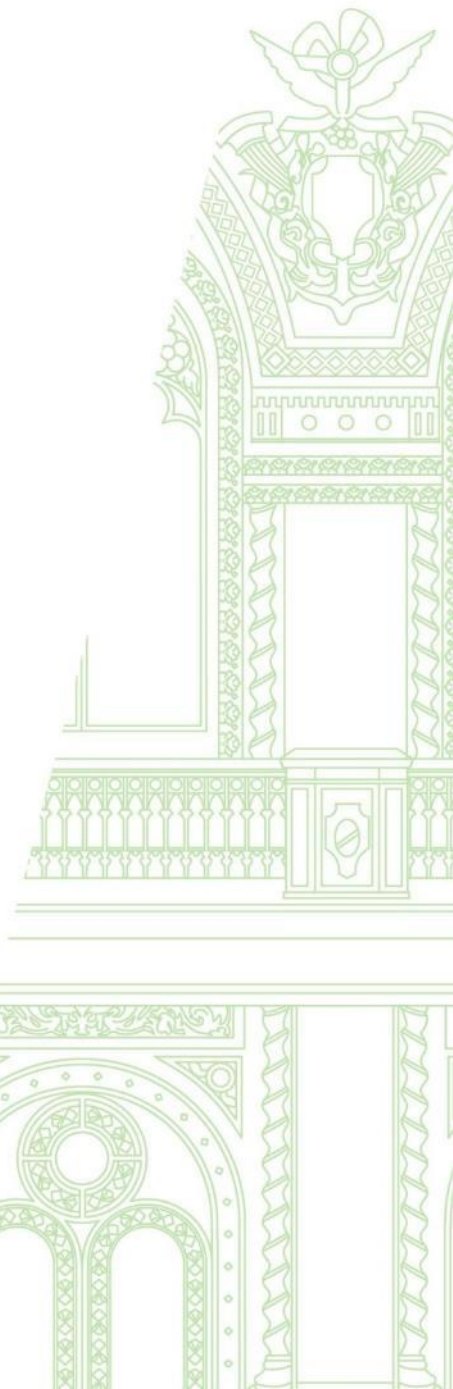

Національний
банк України

Стрес-тестування банків у 2025 році та якість кредитів.

27 листопада 2025 року

Коротко про стрес-тестування

Мета стрес-тестування (СТ) – оцінити, наскільки конкретний банк або банківська система в цілому є стійкими до «виняткових, але ймовірних шоків».

- Стрес-тестування забезпечує узгоджену структуру для оцінки ризиків та може додати глибини аналізу системних ризиків
- Воно виникло у відповідь на кризові явища. З 2010 року увійшло у регуляторну практику багатьох країн світу.
- Концепція сучасного пруденційного нагляду базується на розумінні того, що банки завжди мають бути готовими до настання кризи.
- Для тестування впливу кризи на банки та банківську систему додатково до базового розробляється мінімум один несприятливий сценарій.

П'ять основних кроків проведення стрес-тестування

Визначення
основних
ризиків та
експозицій в
системі

Визначення
охоплення
тестування

Калібрування
шоків та
сценаріїв

Застосування
методології та
проведення
тесту

Інтерпретація
та публікація
результатів

Оцінка стійкості проводилася у три етапи

I етап (AQR)

Виконавець: зовнішній аудитор, 60 банків

- оцінка якості активів банку та прийнятності забезпечення за кредитами, що потрапили до вибірки (у тому числі поглибленої);
- розрахунок нормативів достатності капіталу з урахуванням I етапу;
- підготовка звіту аудитора за результатами I етапу.

II етап (екстраполяція)

Виконавець: НБУ, 60 банків – за необхідності

- екстраполяція результатів оцінки якості активів банку та прийнятності забезпечення (за необхідності);
- розрахунок нормативів достатності капіталу з урахуванням екстраполяції;
- визначення необхідного рівня нормативів достатності капіталу для банків, за якими оцінка стійкості здійснюється за 2-ма етапами.

III етап (стрес-тестування)

Виконавець: НБУ, 21 банків

Стрес-тестування за базовим та несприятливим сценарієм:

- моделювання балансу та фінансового результату банків за макроекономічним прогнозом НБУ;
- розрахунок нормативів достатності капіталу на горизонті 3 років;
- визначення необхідного рівня нормативів достатності капіталу.

- Оцінка стійкості 2025 року проходила по стандартній структурі довоєнних оцінок стійкості банків у три етапи.

Ключові особливості стрес-тестування у 2025 році

- У 2025 році НБУ повернулося до довоєнної практики стрес-тестування за двома макроекономічними сценаріями – **базовим та несприятливим**.

Довідково: оцінка стійкості 2023 року не передбачала стрес-тестування за несприятливим сценарієм та здійснювалась з використанням лише базового сценарію.

- Для **базового** сценарію використовувалися публічні прогнози НБУ. Значення обмінного курсу для базового сценарію було взято з консенсус-прогнозу «Focus Economics».
- У **несприятливому** сценарії передбачалася досить глибока та тривала криза, яка є реалістичною, але не катастрофічною, та є достатньо для оцінки ризиків та можливостей забезпечення стійкості банків без запровадження регуляторних тимчасових послаблень.
- У **несприятливому** сценарії реалізовувалися **кредитний, процентний, валютний та операційний ризики**:
 - ✓ **кредитний ризик** виникав внаслідок погіршення якості кредитів. Параметри погіршення якості кредитів визначалися для великих корпоративних боржників індивідуально та для інших кредитів на портфельній основі;
 - ✓ **процентний ризик** реалізовувався через незмінність ставок за активами, зростання вартості зобов'язань та відповідно зниження процентної маржі банків;
 - ✓ **валютний ризик** реалізовувався через переоцінку відкритої валютної позиції, зміну розміру компоненти валютного ризику у складі вимог до капіталу під ринковий ризик, а також опосередковано через кредитний та процентний ризики;
 - ✓ **операційний ризик** реалізовувався через додаткові втрати від операційного ризику у першому році несприятливого сценарію.

Базовий та несприятливий макроекономічні сценарії

- Для **базового** сценарію використано публічні прогнози НБУ. Значення обмінного курсу для базового сценарію взято з консенсус-прогнозу «Focus Economics» (квітень 2025).
- **Несприятливий** сценарій розроблявся НБУ із застосуванням макрофінансової моделі, враховуючи параметри сценаріїв провідних центральних банків із падіння реального ВВП.
- Припускалося:
 - ✓ зниження реального ВВП у 2025 році на 3.1%, з поступовим відновленням у 2027 році;
 - ✓ девальвація гривні до долара США – 25.6% протягом прогнозного періоду, найбільше у 2025 році – 11.2%;
 - ✓ прискорення інфляції через зменшення економічної активності та девальвацію.

Показник	2024	Базовий сценарій			Несприятливий сценарій		
		2025	2026	2027	2025	2026	2027
		За оцінками НБУ					
Реальний ВВП, % (р/р)	2.9	3.1	3.7	3.9	-3.1	-2.2	3.3
Номінальний ВВП, % (р/р)	15.6	16.4	10.9	9.8	24.4	17.7	10.9
Індекс споживчих цін, % на к. п.	12.0	8.7	5.0	5.0	17.9	12.5	6.0
		За оцінками «Focus Economics»			За оцінками НБУ		
Зміна курсу гривні до дол. США (сер. за період), % (р/р)	9.0	5.9	6.2	3.2	11.2	10.6	6.4

Динаміка ВВП у несприятливому сценарії

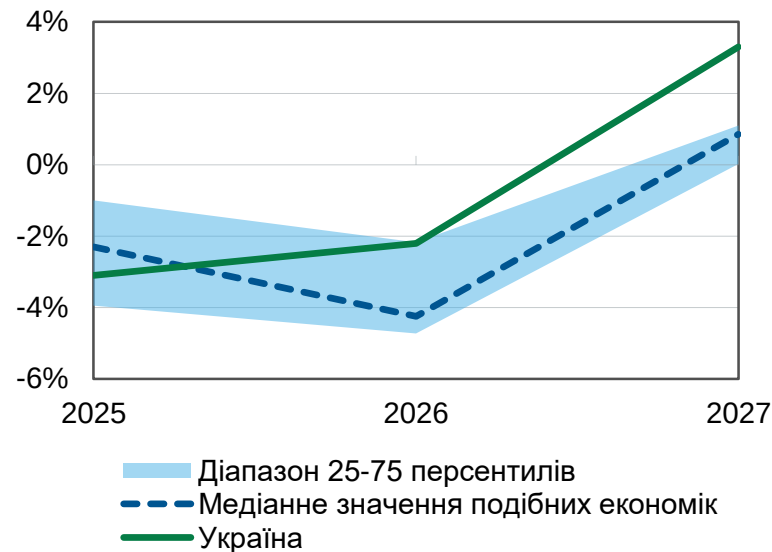
Прогнозна зміна реального ВВП за несприятливим сценарієм за версіями провідних регуляторів, %

	Економіка	2024*	2025	2026	2027
Банк Англії	США	2.8	-0.9	-1.9	1.2
	Британія	0.9	-2.2	-2.4	1.3
	Єврозона	0.8	-1.6	-1.8	1.0
ЕВА	США	2.8	-5.1	-2.5	4.3
	Британія	1.1	-4.5	-4.5	-1.3
	Єврозона	0.7	-2.3	-4.0	0.0
FED	США	2.8	-3.9	-2.4	4.9
	Британія	0.8	-1.8	-2.0	3.9
	Єврозона	0.8	-2.1	-2.1	4.0

* Фактичне значення.

Джерело: підходи до стрес-тестування відповідних регуляторів у 2024-2025 роках.

Прогнозна зміна реального ВВП за несприятливим сценарієм для України (сценарій НБУ) та для подібних* економік (сценарій ЕВА), %

* Чехія, Угорщина, Польща, Латвія, Литва, Хорватія, Туреччина, Румунія, Колумбія, Перу.

- Падіння ВВП України за несприятливим сценарієм у перші два роки прогнозного горизонту у діапазоні 25-75 перцентилів значень подібних європейських країн, у третьому році – зростання з урахуванням глибини падіння української економіки під час кризи напередодні (щоб сукупне падіння відносно базового сценарію було порівнюване із країнами Європи).
- Несприятливий** сценарій – це **не прогноз**, і його реалізація **не очікується** центральними банками найближчим часом, однак провідні регулятори припускають несприятливий сценарій з падінням економіки на прогнозному горизонті.

Стрес-тестування активів на портфельній основі

- Коефіцієнти міграції працюючих кредитів у дефолтні розраховувалися виходячи з макрофінансової моделі НБУ, а також заборони на кредитування населення в іноземній валюті.
- Макрофінансова модель – напівструктурна модель, розроблена для макропруденційного сценарного аналізу з урахуванням двосторонніх зв'язків фінансового сектору та реальної економіки.
- Мінімальні коефіцієнти втрат в разі дефолту (LGD) для юридичних та фізичних осіб встановлено за типами кредитів та окремо для типів валюти базуючись на історичних спостереженнях про відновлення за дефолтними кредитами.
- Припинення статусу дефолтних для кредитів не припускалося.

Коефіцієнти міграції працюючих кредитів (PL) у дефолтні (DL) та мінімальні коефіцієнти втрат в разі дефолту (LGD), %

Сегмент	Валюта	Базовий сценарій					Несприятливий сценарій				
		2025	2026	2027	min LGD		2025	2026	2027	min LGD	
					PL	DL				PL	DL
Інші кредити ЮО	UAH	3.9	3.5	3.1	-	-	5.3	6.7	3.1	-	40.0
	FX	5.9	5.3	4.6	-	-	7.9	10.0	4.6	-	40.0
Кредити ФО під іпотеку	UAH	3.0	2.8	2.6	-	-	3.7	4.2	2.6	-	40.0
	FX	100.0	0.0	0.0	85.0	85.0	100.0	0.0	0.0	85.0	85.0
Кредити ФО під заставу авто	UAH	3.9	3.6	3.3	-	-	4.8	5.5	3.3	-	60.0
	FX	100.0	0.0	0.0	100.0	100.0	100.0	0.0	0.0	100.0	100.0
Інші кредити ФО	UAH	7.8	7.3	6.7	-	85.0	9.6	11.0	6.7	-	85.0
	FX	100.0	0.0	0.0	100.0	100.0	100.0	0.0	0.0	100.0	100.0

Процентні доходи:

- ✓ Оцінювалися за ставкою, меншою з двох – за фактичними грошовими надходженнями та за нарахованими доходами (крім доходів за цінними паперами).
- ✓ Ставки розраховувалися окремо для працюючих і дефолтних кредитів за сегментами кредитного портфеля. Ставка за дефолтними кредитами обмежена 25% ставки за працюючими кредитами.
- ✓ Дохідність кредитів не може більше ніж втричі перевищувати середній рівень дохідності відповідних кредитів згідно з макроекономічними сценаріями.
- ✓ Дохідність інвестицій в державні цінні папери в національній валюті зі строком погашення до 6 місяців прогнозувалися на рівні не вищому за прогнозний рівень облікової ставки.

Процентні витрати: вартість зобов'язань коригувалася на прогнозовану зміну середнього рівня відповідних відсоткових ставок за базовим і несприятливим сценаріями за типом клієнта, типом валюти, строками. У несприятливому сценарії накладався додатковий шок на короткострокові (до трьох місяців) ставки.

Комісійні доходи і витрати припускалися сталими.

Адміністративні витрати збільшувалися пропорційно прогнозованому індексу споживчих цін (у несприятливому сценарії вдвічі повільніше із урахуванням реакції та пристосування банків у кризу).

Результат від купівлі-продажу іноземної валюти прогнозувалися з урахуванням рівня девальвації скоригованого на історичну реакцію цієї складової доходів.

Витрати на формування резервів за МСФЗ: формування резервів здійснювалося таким чином, щоб обсяг резервів відповідав сумі кредитного ризику окремо за кредитами юридичним/фізичним особам та окремо за іншими операціями за всіма валютами.

Результат від операцій із фінансовими інструментами, які обліковуються через прибуток/збиток: припускалися в прогнозних періодах на нульовому рівні.

Валютні переоцінки: є результатом переоцінки валютної позиції банку.

Інші операційні витрати у несприятливому сценарії:

- ✓ У першому прогнозному році збільшувалися на суму, що відображає втрати від операційного ризику (2,5% від експозиції під операційний ризик на звітну дату).
- ✓ Розмір втрат відкалібровано із використанням інформації про оцінки капіталу під операційний ризик банків в ICAAP та із застосуванням підходу інших регуляторів через накладання фіксованого коефіцієнта та базу розрахунку.

Решта доходів і витрат: незмінні або нульові з урахуванням припущення про статичний баланс.

Неповторювані елементи доходів та витрат не враховувалися в прогнозних періодах.

Особливості стрес-тестування великих боржників

01 Стрес-тестуються від 20 до 40 найбільших боржників кожного банку

Стрес-тест враховує
вплив ГСК/ГПК

Так

Державні
підприємства

Нерезиденти

Клієнти без
кредитів*

Не стрес-
тестуються,
коригування на
курс та переоцінка
застави

02 Для кожного боржника прогнозується звіт про фінансові результати (форма 2) на 3 роки за базовим та несприятливим сценарієм. Баланс (форма 1) передбачається статичним (в тому числі незмінною припускається сума та характеристики боргу)

03

Здатність боржника обслуговувати борг оцінюється за двома показниками:

- модифікований коефіцієнт покриття процентів операційними доходами ICRm (дефолт якщо менше 1)
- рівень боргового навантаження через співвідношення боргу та операційних доходів Debt/EBITDA (9 клас якщо більше 6 на кінець першого прогнозного року, більше 5 для другого, третього року)

04

Для підвищення точності оцінки, фінансова звітність базового року коригується на неповторювані доходи та витрати, враховується наявність субординації боргу

05

Прогноз звітності боржників ґрунтується на кластеризації за сімома видами діяльності та деталізованому галузевому прогнозі

* *Активи боржників, у яких до базової вибірки увійшли виключно позабалансові фінансові зобов'язання без кредитних зобов'язань на балансі банку*

Ключові показники боргового навантаження

Критерій з п. 2⁹ Правил №23: фінансовий стан боржника свідчить про його неспроможність забезпечувати виконання зобов'язань щодо сплати відсотків перед усіма банками-кредиторами та іншими кредиторами-фінансовими установами – коефіцієнт співвідношення операційного прибутку до відрахування амортизації та процентів за боргом:

$$ICRm = \frac{EBITDA}{\text{процентні платежі}}$$

Показник менше 1 загалом свідчить про дефолт боржника.

Новий критерій: фінансовий стан боржника свідчить про високе боргове навантаження за зобов'язаннями перед кредиторами – коефіцієнт співвідношення суми боргу та операційного прибутку до відрахування амортизації :

$$Debt/EBITDA = \frac{\text{сума боргу}}{EBITDA}$$

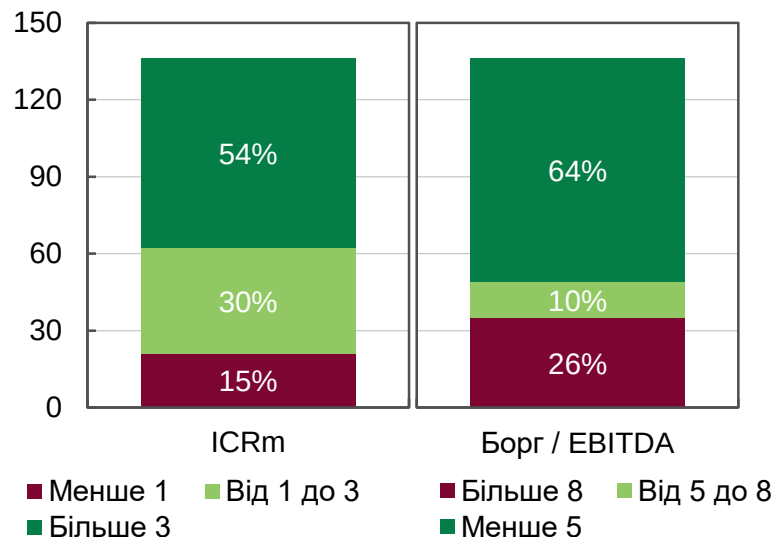
Показник понад 6 на кінець першого прогностного року та понад 5 - на кінець другого і третього років свідчить про надмірне боргове навантаження.

Інформація про фінансовий результат від операційної діяльності до відрахування амортизації (EBITDA) та суму боргу отримується із фінансової звітності:

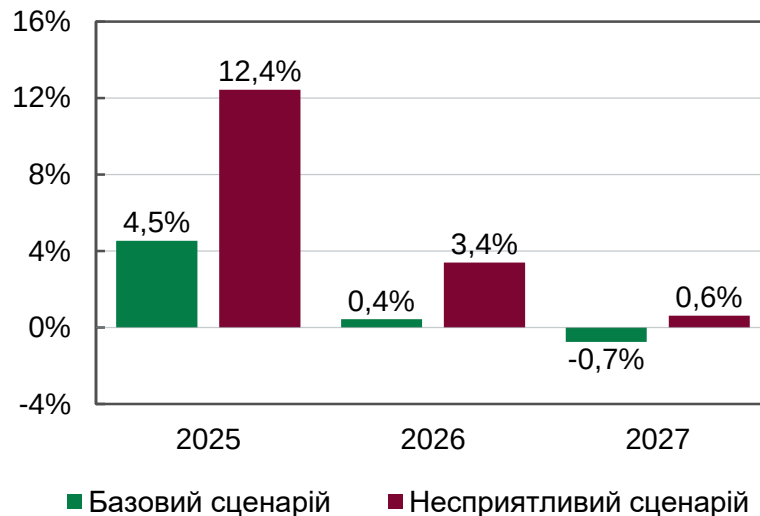
- EBITDA для великих та середніх підприємств (р. 2190 - р. 2195 + р. 2515 гр. 3); для малих підприємств [р. 2000 - р. 2050 + р. 2120 - р. 2180 гр. 3 + сума амортизації;
- Сума боргу для великих та середніх підприємств (р. 1510 + р. 1515 + р. 1600 + р. 1610 гр. 4.); для малих підприємств (р. 1595 + р. 1600 + р. 1610 гр. 4.).

Найбільші боржники банків мають прийнятні боргові метрики

EAD боржників, що стрес-тестуються за рівнем боргового навантаження у 2024, млрд грн

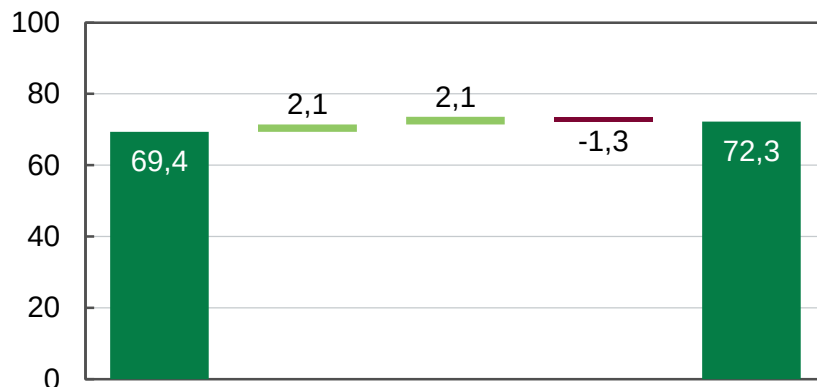
Зміна кредитного ризику із переоцінкою боржників, що стрес-тестуються

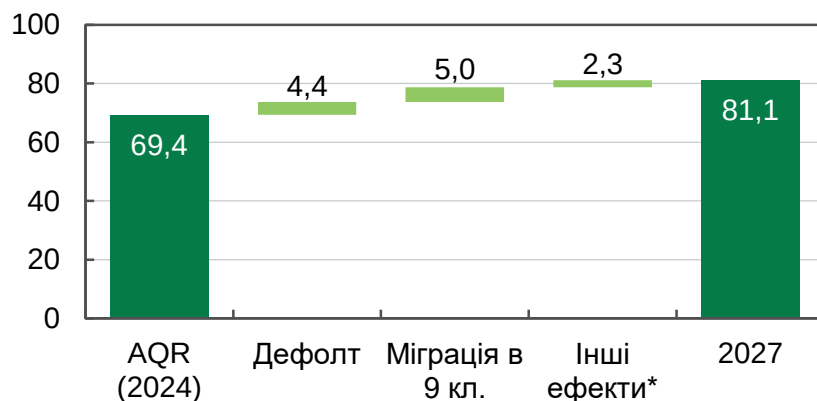
- Вибірка великих клієнтів охоплює 45% чистих кредитів бізнесу системи.
- З них стрес-тестуються працюючі кредити, які становлять 41% за сумою експозиції (за кількістю 75%). Решта - переважно дефолтні боржники і держкомпанії — за ними здійснюється переоцінка боргу у валюті та забезпечення.
- В цілому боргові метрики боржників із працюючими активами хороші, боржники, що мають незадовільний фінансовий стан, мають підтримку бізнес-груп.

Дотримання високих кредитних стандартів підтримує стійкість у кризових умовах

Зростання кредитного ризику за факторами у базовому сценарії, млрд грн

Зростання кредитного ризику за факторами у несприятливому сценарії, млрд грн

* Ефект від переоцінки застави за боржниками та переоцінки резервів.

- Кредитний портфель банків значно менш концентрований порівняно з стрес-тестуванням 2021 року.
- Борги перед пов'язаними особами часто були субординовані банківським зобов'язанням, що пом'якшувало боргове навантаження позичальників.
- Для банків які мають підвищені рівні нормативів через вплив великих боржників у планах капіталізації, як захід застосовано системний підхід до підвищення стандартів кредитування із закріпленням заходів у внутрішніх положеннях: залучення додаткових порук і гарантій; субординація боргу з боку акціонерів.

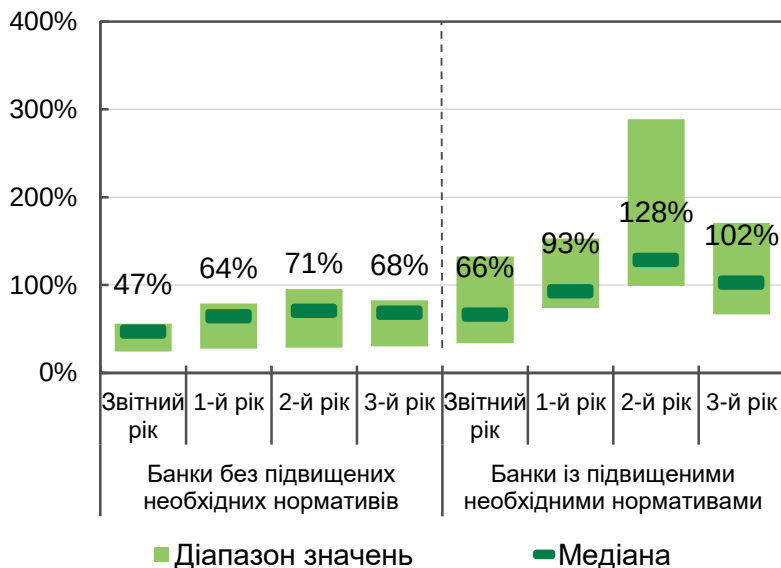
Результати для банків, які проходили стрес-тестування

- Із 21 банків, які проходили стрес-тестування, для 9 банків встановлено підвищений необхідний рівень нормативів достатності капіталу.
- Ці банки сукупно мають 18% активів сектору, але із них два державних і один приватний із активами 13% мають потребу лише за несприятливим сценарієм.
- Лише банки із 3% активів мають підвищити достатність капіталу до необхідного рівня за базовим сценарієм, решта вже має достатні показники.
- Всі 9 фінустанов мають розробити та виконувати програми реструктуризації або капіталізації, щоб знизити вразливість до ризиків і посилити свою стійкість та стабільність системи.

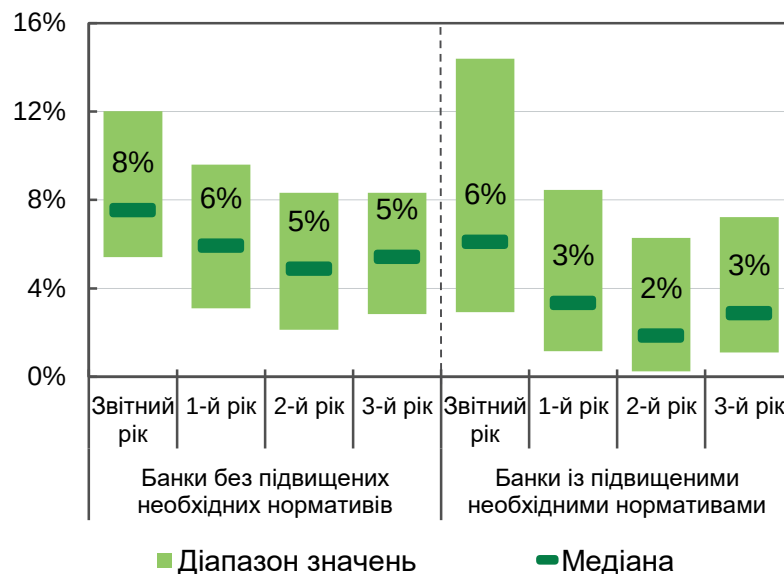
Банки, що мають підвищені вимоги загалом є менш ефективними

Співвідношення операційних витрат та доходів за результатами несприятливого сценарію

Джерело: НБУ

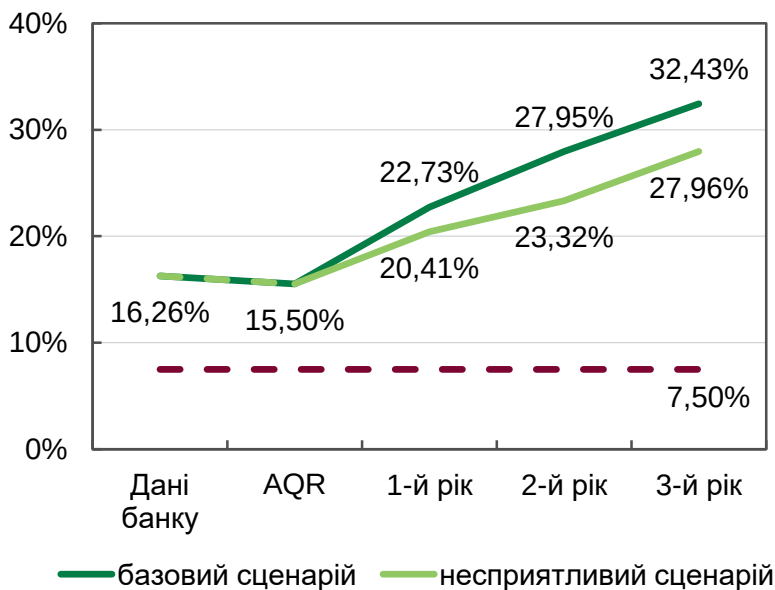
Чиста процентна маржа банків за результатами несприятливого сценарію стрес-тестування

- Банки, які за результатами стрес-тестування мають підвищені вимоги до капіталу фактично мали меншу ефективність за середню на ринку – нижчу процентну маржу та співвідношення операційних витрат до доходів.
- Бізнес-моделі деяких з цих банків роблять їх особливо чутливими до реалізації процентного ризику.
- Програми капіталізації банків передбачають оптимізації структури балансів та відповідно зменшення впливу на них ризиків, які закладалися при тестуванні.

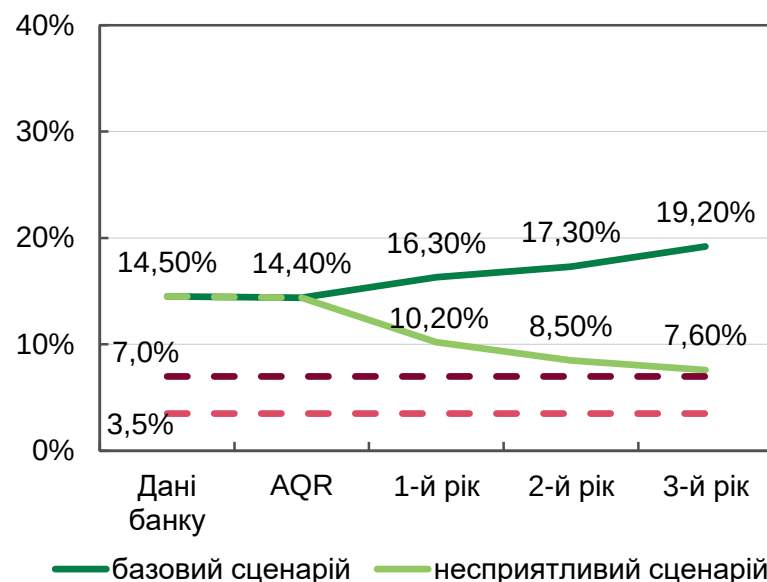
Порівняння результатів стрес-тестування за 2021 та 2025 роки

Середньозважений норматив достатності капіталу 1 рівня банків за результатами стрес-тесту у 2025 році

Джерело: НБУ

Середньозважений норматив достатності основного капіталу банків за результатами стрес-тесту у 2021 році

- Капітал банків за результатами стрес-тестування зростає як у базовому, так і у несприятливому сценаріях. Це пов'язано із припущеннями стрес-тестування: статичний баланс та капіталізація прибутку
- За результатами стрес-тестування 2025 року, на відміну від 2021 року, капіталізація банків в цілому зростала за усіх сценаріїв. Загальна орієнтовна потреба в капіталі складає близько 5% від обсягу регулятивного капіталу банківської системи на початок року.